

De optimale omvang van de overheid: voorbij de ideologie

2013/03

07 | 02 | 2013

 MENSEN

 WELVAART

 BESCHERMING

Ivan Van de Cloot
Hoofdeconoom
Itinera Institute

Recentelijk gooide de gouverneur van de Nationale Bank een steen in kikkerpoel door de wijzen op de sterke groei van het aantal ambtenaren tijdens het voorbije decennium. Zoals vaak in dit land ging al snel de discussie vooral over de boodschapper en niet meer over de inhoud. Nochtans is er geen speld tussen de analyse te krijgen dat de primaire uitgaven (dus zonder rentelasten) enkel onder controle te brengen zijn door in te werken op de evolutie van het aantal ambtenaren. Gisteren nog bracht kredietbeoordelaar Fitch een analyse uit waaruit blijkt dat ons land door de vergrijzing van rating AA tot nauwelijks boven rommelstatus dreigt te vallen. Bij ongewijzigd beleid stevent België af op een schuldgraad boven 300% van het nationaal inkomen.

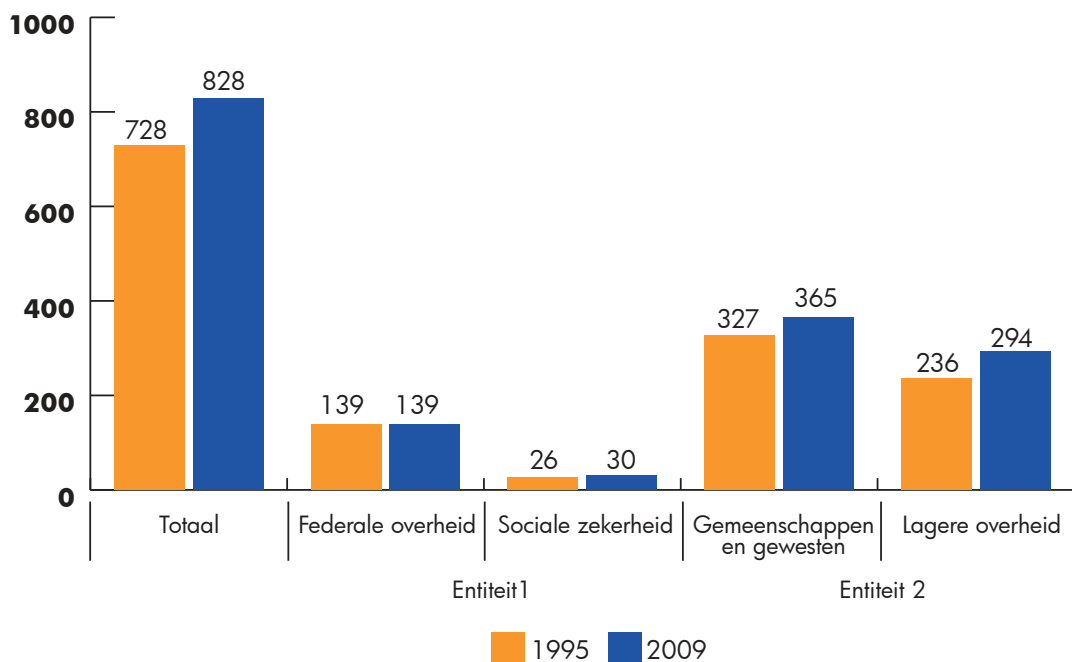
Gebrek aan begrotingsdiscipline

De eerste stap is erkennen dat ons land een fundamenteel probleem heeft met het opbrengen van begrotingsdiscipline. De voorgeschiedenis is gekend: sinds 2000 stegen de uitgaven zonder rentebetalingen veel sterker dan het nationaal inkomen. Dit was voor de leek niet zichtbaar omdat tegelijk de rentelasten erg afnamen. Dit was echter in tegenstrijd met de Brusselse consensus dat we een inverse schuldsneeuwbal zouden creëren om zo ruimte vrij te maken voor de vergrijzingskosten. De conclusie is inderdaad dat ons uitgavenniveau (zonder rentebetalingen) van 42%

van het bbp in 2000 houdbaar was. Nadien heeft men echter de verleiding niet kunnen weerstaan om de lagere rentelasten om te zetten in structureel nieuwe uitgaven zodat het overheidsbeslag in 2010 uitkomt op 50% van het bbp. De slotsom is dus dat de overheid vandaag op te grote voet leeft waarbij in feite kosten doorgeschoven worden naar toekomstige generaties.

In die jaren waren er genoeg klokkenluiders die erop wezen dat men de bevolking een rad voor de ogen draaide met de zogenaamde begroting in evenwicht en het zilverfonds. Het is niet de enige keer dat Cassandra's in

figuur1: Werkgelegenheid in de overheidssector per deelsector in 1995 en 2009 (in duizendtallen)

ons land echter moesten meemaken dat hun stem op het moment zelf nauwelijks gehoor vindt. Achteraf, ja, dan zegt iedereen hoe evident het wel was dat de officiële retoriek van het gebruik maken van de lagere rente om de vergrijzing te anticiperen vooral een holle slogan was. Vandaag stelt iemand als Luc Coene dat het pleidooi om overschotten op te bouwen in de vette jaren nauwelijks doordrong. Nochtans zijn enkelen waaronder mezelf er persoonlijk getuige van geweest dat men wel hoorde maar niet wenste te luisteren. De macht maakt blijkbaar soms ook hardhorig.

Structureel tekort

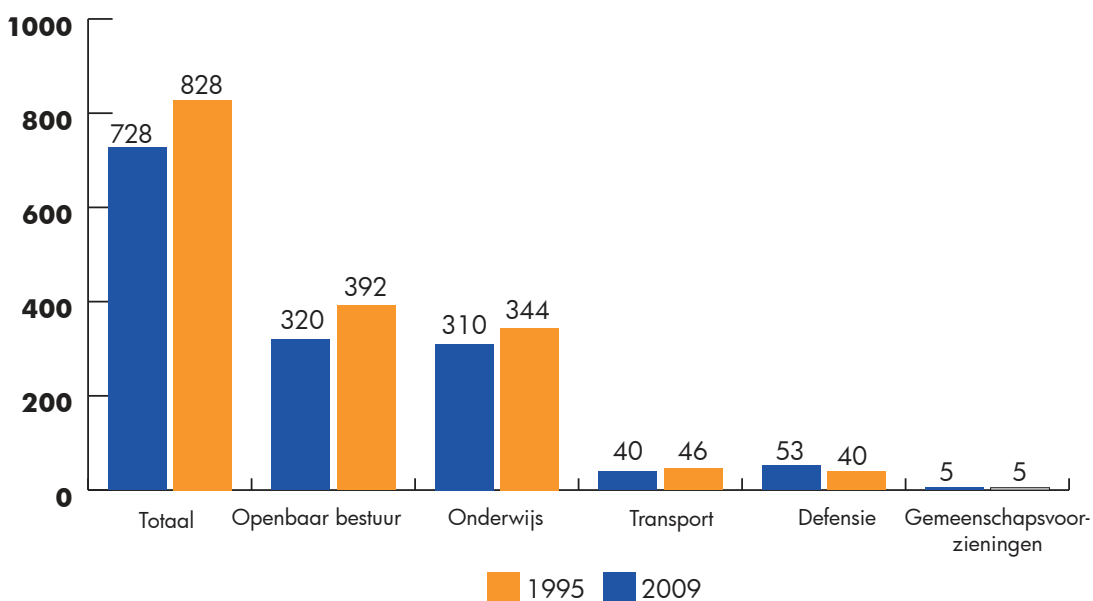
Men in slaagt er altijd wel in om goede redenen te vinden om de noodzakelijke inspanningen vooruit te schuiven naar de toekomst. Vandaag klopt men zich al snel opnieuw op de borst als men het tekort weet te reduceren tot 3% van het bbp terwijl de doelstelling toch meer dan een half miljard lager lag.

In vergelijkingen met andere landen dient niet alleen rekening gehouden te worden met onze veel hogere overheidsschuld. Wat ook gemakkelijk onder de radar blijft is dat in ons land de structurele component van het overheidstekort veel hoger ligt dan in de meeste andere Europese landen. Dit betekent dat terwijl in andere landen een stuk van het tekort zal verbeteren door de economische cyclus dit bij ons veel minder het geval zal zijn.

Overheidsefficiëntie

Belangrijke structurele hervormingen zijn nodig om bij onze overheden meer een evaluatiecultuur tot stand te brengen. Hiertoe is het essentieel dat men budgetten eerder aan resultaten verbindt dan aan noden. Een betere comptabilisering zodat de werkelijke kosten veel beter weerspiegeld worden is essentieel. Vandaag de dag is het nog steeds zo dat grote delen van de overheid een boekhouding voeren op kasbasis zoals elke kleine kruidenier.

figuur2: Werkgelegenheid in de overheidssector per bedrijfstak in 1995 en 2009 (in duizendtallen)

Moet het nog gezegd worden dat een belangrijke obstakel bij een betere werking van de overheid het spel van politieke benoemingen is. We moeten dus echt werk maken van het scheiden van de politieke selectie van doelstellingen en de realisatie door de administratie. Meer autonomie voor meer verantwoordelijkheid moet hierbij centraal staan. Het sluitstuk van een performantere overheid is goed opgeleid personeel waar sterk op motivatie en valorisering van resultaten wordt ingezet.

“ *Het sluitstuk van een performantere overheid is goed opgeleid personeel waar sterk op motivatie en valorisering van resultaten wordt ingezet.* ”

Over de juiste omvang van de overheid bestaan grote ideologische meningsverschillen. Het is daarom dat we vooral moeten werk maken van efficiëntie omdat niemand tegen een meer performante overheid kan zijn. Nochtans moeten we ook discuten over de vraag of wat de overheid allemaal doet, wel opportuun is. Het moet mogelijk zijn deze discussie op te tillen boven de ideologische strijd. Wat me altijd frappeert is dat we in een domein zo vitaal als de gezondheidszorg wel een heel instrumentarium hebben om uitgaven

niet alleen te wegen op efficiëntie maar ook inzake opportuniteit. Als de baten van een bepaalde medische ingreep niet een kritische drempel overstijgen, dan gebeurt ze niet. De uitdaging is om ook in andere domeinen van de overheid de verhouding tussen maatschappelijke baten en kosten te objectiveren.

Ivan Van de Cloot

Hoofdeconoom

Voor duurzame economische groei
en sociale bescherming.